

Gaza

Det er ikke første gang i historien, at Gaza – byen og området omkring den – har været på randen af udslettelse. Gaza hører til verdens ældste bebyggede områder og går tilbage til 3.000 år før Kristi fødsel. Den er strategisk beliggende ved en af Middelhavets vigtigste handelsruter. Allerede i oldtiden og ind i Middelalderen var Gaza et betydningsfuldt handelscenter for karavaner mellem Egypten og Syrien.

Gaza har gennem sin lange og omtumlede tilværelse været domineret af forskellige folk og imperier, regeret og ødelagt og genopbygget og genbefolket.

Gaza var en vigtig by i den tidlige kristne verden

og blev udgangspunkt for pilgrimsrejser til Sinaihalvøen. Gaza var slutpunktet for den levantinske kystlinje, den sidste ”havn” før den ugæstfrie ørken (*Wikipedia*).

Kontrollen med Gaza har været et nøgleemne i rivaliseringen mellem magterne, som etablerede sig i Nildalen og Mellemøsten. Det var også umuligt at besejre Egypten fra det østlige Middelhav uden at kunne regne med Gaza, ligesom Gaza også var et uundværligt brohoved for invasion af Levanten fra Sinai. Gaza har været et centrum for administration og handel, og ejerskab af Gaza er ofte blevet skiftet fra et imperium til et andet.

Gaza har været en af de mest aktive havne i regionen allerede 200 år før Kristus og fortsatte med at være den foretrukne destination for karavaner fra Den Arabiske Halvø ad ruter, som formidlede handel med Den Fjerne Orient. I århundreder blomstrede Gaza som kommerciel korsvej mellem Egypten og Levanten og var maritim mellemstation for karavanerne fra Yemen (Det Lykkelige Arabien).

Den såkaldte Horus Road, kystvejen fra Egypten til Palæstina med Gaza som knudepunkt kaldet ”Via Maris”, understreger Gazas strategiske betydning. Gaza er altid blevet betragtet som en vigtig trædesten for kræfter, som ville (gen)etablere kontrol over Egypten i Nildeltaet.

Gazas historie strækker sig fra kanaitisk bosættelse over egyptisk besiddelse til status som en af filistrenes

hovedbyer og til at være en del af det assyriske imperium, erobret og ødelagt af Alexander den Store og genopbygget af romerne.

Egyptens faraoer og filistrene har haft sæde i Gaza på tærsklen til Sinai og Negev. Filistrene var i konflikt med jødiske stammer inde i landet, fordi filistrene hindrede jøderne i at få adgang til havet. Det var denne konfrontation, der er kilde til historien om Samson og David og Goliat.

Med sit milde klima og specielle beliggenhed ved havet var Gaza meget frugtbart. Når krige, militære overfald, erobringer og massakrer i lange perioder ikke kom til Gaza, blomstrede byen med overdådigt religiøst byggeri, landbrugsproduktion fra oplandet, eksport af vin og frugt til Alexandria og Beirut. I den hellenistiske periode blev der bygget kulturinstitutioner, gymnasium, teater og læresteder for retorik og filosofi, og der blev afviklet sportskonkurrencer, skriver Jean-Pierre Filiu (side 11).

Gaza har altid været hjemsted for store arabiske befolkninger siden antikken. I år 637 efter Kristus blev Gaza erobret af muslimerne, og beboerne gik over til islam. Herefter fulgte et århundrede med både opgang og tilbageslag for byen ved havet. Forskellige kronikører fra den tid har beskrevet Gaza som en af de største og rigeste byer.

Erobret, massakreret, jævnet med jorden, befriet og

genopbygget, lagt i aske af Richard Løvehjertes korsridere, befriet og ødelagt igen af Salah ad Dins arabiske hære og smadret ad flere omgange af Centralasiens mongoler, hjemsøgt af pest og epidemier, jordskælv, oversvømmelser og græshopper med massedød og elendighed til følge. Det er den korte version af lange stræk af Gazas historie, som også omfatter genopblomstring og fornyet rigdom efter ødelæggelser og nærudslettelse.

Med osmannernes indmarch i Mellemøsten i 1453 og erobring af de vigtige centre (Damaskus, Jerusalem) mistede Gaza som konsekvens af osmannernes overtagelse af Palæstina sin betydning som bindeled mellem nord og syd i det nye imperium, fordi osmannerne havde fuld kontrol over både Syrien og Egypten (Filiu, side 26).

I år 1660 blev Gaza udpeget til hovedstad i Palæstina, og byens tidligere velstand blev genoprettet. Gaza fik en tid med omfattende handel og fred. Placeringen på Middelhavets kyst på ruten mellem Nordafrika og Levanten tjente nu fortsat Gaza som en betydningsfuld omladningshavn for det sydlige Palæstina og et vigtigt stopover for krydderihandelen på ruten over Det Røde Hav.

Den tilstand skulle vare de næste 400 år, til Storbritannien i Første Verdenskrig besatte Palæstina og erobrede Gaza fra tyrkerne efter hårde kampe, som endnu en gang lagde Gaza i ruiner og sendte befolkningen på flugt.

De efterfølgende turbulente år i Palæstina med Gazas genopbygning under det britiske mandatstyre, med Balfour Deklarationen, som reelt lovede britisk støtte til oprettelsen af et ”jødisk nationalhjem” i Palæstina, og med den arabiske opstand (1936-1939) gav briterne store problemer. Det var vanskeligt at holde jøderne og palæstinenserne fra at slå hinanden ihjel og at redde britiske styrker fra jødisk og palæstinensisk terror, kort sagt at sørge for ro og orden i det politisk ustyrbare og bevæbnede område Palæstina.

På et tidspunkt, i 1937, advarede borgmesteren i Gaza, Fahmi al-Husseini, de britiske myndigheder mod den tanke at dele Palæstina med henblik på at oprette en jødisk stat. Som han udtrykte det: ”Det ville være bedre for den britiske regering at henvise Palæstinas indbyggere til død og udslettelse eller endda at indhulle dem i giftgas end at påføre dem en sådan plan” (Filiu, side 46, note 34).

I tiden under mandatstyret var det snart genopbyggede Gaza politisk centrum for palæstinensiske nationale bestræbelser, indtil den jødisk/israelske krig med araberne omkring Israels oprettelse i 1948 efterlod Gaza som en flygtningelejr, en tom politisk skal.

Eller som *Weekendavisens* chefredaktør Martin Krasnik formulerer det i et hurtigt portræt af Gazastriben efter 7. oktober 2023 i sin bog *En smal bro over afgrunden*:

”Hvad er Gaza overhovedet? Ikke et land, ikke engang en enklave, ikke anerkendt af nogen som noget.

Når Israel trækker sig ud igen, er der ingen, der vil have Gaza, det er – ligesom Vestbredden – det eneste landområde i hele verden, som ingen stater gør officielt krav på.

Gaza er en gigantisk flygtningelejr frosset fast i en konflikt, der aldrig er blevet løst, men som hele verden helst vil glemme. Gaza er virkelig en absurditet, en skamplet på kloden” (side 122).